

Warszawa, 8 sierpnia 2024 r.

STANOWISKO FUNDACJI GREEN REV INSTITUTE

w przedmiocie projektu ustawy o unijnej sieci danych dotyczących poziomu zrównoważenia gospodarstw rolnych

Szanowni Państwo,

Mając na uwadze pismo Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 sierpnia 2024 r., kierujące projekt **ustawy o unijnej sieci danych dotyczących poziomu zrównoważenia gospodarstw rolnych do konsultacji** przedstawiamy **stanowisko Green REV Institute w konsultacjach** jednocześnie dziękując za możliwość przedstawienia rekomendacji i komentarza.

Chcemy podnieść następujące zasadnicze kwestie:

1. Dobrowolne uczestnictwo w badaniu ogranicza możliwość uzyskania reprezentatywnych oraz kompleksowych danych dotyczących zrównoważenia i kierunku rozwoju i działań gospodarstw rolnych. Przyjmując jedynie dobrowolne deklaracje, istnieje duże ryzyko uzyskania wyników niepełnych, niespójnych i nieodzwierciedlających realnej sytuacji polskiego rolnictwa.
2. Fakultatywność uczestnictwa może prowadzić do tego, że dane nie będą spójne i porównywalne między różnymi regionami, będą niekompletne co może stanowić główną przeszkodę w kształtowaniu legislacji i polityk publicznych na podstawie uzyskanych informacji. Tylko pełne i obowiązkowe uczestnictwo wszystkich typów gospodarstw zapewnia wiarygodne wskaźniki oraz pozwala na budowanie zrównoważonego, odpornego i odpowiedzialnego środowiskowo i klimatycznie rolnictwa. Jak wskazano w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

2023/2674: *“Obecnie dane są zbierane głównie w celu oceny gospodarczych aspektów gospodarstw. Istnieje natomiast potrzeba oceny ogólnego poziomu zrównoważenia gospodarstw, w tym na podstawie danych środowiskowych związanych z glebą, powietrzem, wodą i różnorodnością biologiczną, a także danych dotyczących społecznego wymiaru rolnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet i młodych osób w roli rolniczek i rolników oraz pracownic i pracowników gospodarstw rolnych. W załączniku do rozporządzenia (WE) nr 1217/2009 należy określić główne kategorie danych gospodarczych, środowiskowych i społecznych, a w tych kategoriach – powiązane tematy danych, które można zbierać i zestawiać w ramach FSDN. Te tematy danych powinny być powiązane z potrzebami WPR i powinny być istotne dla oceny poziomu zrównoważenia rolnictwa Unii i gospodarstw.”* Wspomniane rozporządzenie, stanowiące podstawę do konsultowania projektu wyraźnie wskazuje, że dane mają stanowić fundament i wsparcie przy budowaniu i reformie Wspólnej Polityki Rolnej, tak aby odpowiadała na wyzwania społeczne, klimatyczne, środowiskowe i gospodarcze, spełniając cele związane z zapewnieniem prawa do zdrowej, zrównoważonej żywności, ochrony środowiska i klimatu i zapewnienia godnych dochodów dla rolników i rolniczek. *“Analiza i rozwój unijnego sektora rolnego i wspólnej polityki rolnej wymaga obiektywnych, aktualnych i istotnych informacji na temat wyników i poziomu zrównoważenia gospodarstw w Unii.”*

3. Niekompletne dane ograniczają możliwość opracowywania efektywnych polityk państwa w oparciu o rzeczywisty stan zrównoważoności sektora. Promowanie zrównoważonego rozwoju rolnictwa wymaga pełnego obrazu, który jest możliwy tylko przy szerokim zaangażowaniu rolników i rolniczek w budowanie sieci danych. Jest to szczególnie istotne w kontekście obecnych wyzwań związanych z rolnictwem i produkcją zdrowej żywności. Wyzwania klimatyczne, środowiskowe, zdrowotne, społeczne muszą być właściwie zaadresowane. Do budowania rzetelnych, efektywnych, działających polityk potrzebne są porównywalne dane, w innym przypadku monitoring i ewaluacja są po prostu niemiarodajne. Polskie rolnictwo zasługuje na dobrze

przeprowadzoną, sprawiedliwą transformację. Ekspansja ferm wielkotowarowych, produkcja żywności, która stanowi zagrożenie dla zdrowia publicznego (choroby dietozależne, antybiotykooporność, zoonozy, pandemie), brak wsparcia dla przechodzenia do zrównoważonych, lokalnych systemów roślinnych to najważniejsze wyzwania, które muszą być właściwie zaadresowane przez Ministerstwo i państwo, w duchu strategii Od pola do stołu.

4. Konieczne jest zbudowanie systemu, który będzie stanowić podstawę do analizy i porównywania danych w całej UE. Ministerstwo musi zagwarantować, że obecny projekt zapewni porównywalność danych na poziomie wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Nie ulega więc wątpliwości, że zadaniem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi musi być stworzenie bardziej efektywnego i obowiązkowego systemu zbierania danych dotyczących zrównoważenia gospodarstw rolnych. System ten powinien dostarczać pełnej reprezentatywności i precyzji danych, co pozwoli na przeprowadzanie dokładnych analiz i formułowanie skutecznych strategii w sektorze rolniczym. Kluczowe jest również zapewnienie spójności i porównywalności danych poprzez wprowadzenie jednolitych standardów zbierania i przetwarzania informacji. Aby zapewnić skuteczność systemu i realizację celów zrównoważonego rozwoju rolnictwa w Polsce, niezbędne będzie regularne przeprowadzanie ewaluacji oraz dynamiczne dostosowywanie strategii do zmieniających się potrzeb sektora oraz otoczenia.

W kontekście konsultacji prowadzonych przez Komisję Europejską dotyczących przekształcenia systemu w sieć danych dotyczących zrównoważonego charakteru gospodarstw rolnych (FSDN), Green REV Institute oraz Koalicja Future Food 4 Climate przedstawiły swoje stanowisko w sierpniu 2022 roku. W przesłanym stanowisku podkreślono następujące kluczowe kwestie:

1. Podkreślono konieczność, aby przekazywanie danych było obligatoryjne, a system ich przekazywania starannie opracowany w celu zapewnienia spójności i porównywalności danych na terenie całej Unii Europejskiej.
2. Wskazano, że analiza zebranych danych musi opierać się na rzetelnych informacjach, aby umożliwić projektowanie i adaptację polityk oraz narzędzi interwencji, zwłaszcza w kontekście wyzwań klimatycznych i środowiskowych.
3. Wskazano, że sieć danych powinna obejmować wszystkie aspekty produkcji rolnej, w tym kwestie środowiskowe, takie jak zanieczyszczenie powietrza, wody, jakość gleby, oraz warunki zatrudnienia i zdrowia osób pracowniczych.
4. Podkreślono potrzebę, aby FSDN służyło przekierowaniu wsparcia z intensywnej produkcji zwierzęcej do zrównoważonej produkcji roślinnej, co wymaga opracowania precyzyjnych wskaźników wpływu produkcji na zasoby naturalne i jakość życia ludzi.
5. Zaapelowano o stworzenie systemu, który umożliwi projektowanie działań na rzecz zielonej i sprawiedliwej transformacji systemu żywnościowego oraz zmianę sposobu dystrybucji wsparcia dla gospodarstw przechodzących transformację.

Projekt ustawy o unijnej sieci danych dotyczących poziomu zrównoważenia gospodarstw rolnych wymaga strategicznych zmian, aby skutecznie odpowiadać na wyzwania sektora rolniczego. Obecna dobrowolność zbierania danych jest ograniczająca i może prowadzić do pozyskiwania niekompletnych oraz niespójnych informacji, co utrudnia formułowanie skutecznych i dostosowanych do dzisiejszych wyzwań polityk. W związku z tym konieczne jest wprowadzenie obowiązkowego systemu gromadzenia danych, który zapewni pełną reprezentatywność i rzetelność. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi powinno skoncentrować się na ustanowieniu jednolitych standardów dla zbierania i przetwarzania informacji. Istotne jest także, aby badanie uwzględniało wszystkie kluczowe aspekty produkcji rolnej, w tym kwestie środowiskowe i społeczne, oraz promowała przesunięcie środków na bardziej zrównoważoną produkcję, czyli produkcję roślinną na potrzeby żywienia ludzi. Realizacja tych zmian jest

kluczowa dla efektywnego monitorowania i wdrażania polityk rolniczych, które wspierają zrównoważony rozwój i są zgodne z celami Europejskiego Zielonego Ładu i Strategii Od pola do stołu.

W ramach konsultacji poprosiliśmy także osoby eksperckie o odniesienie się do projektu ustawy.

Komentarz ekspercki - Profesor WSliZ, dr hab. inż. Tadeusz Pomianek, Jan Misiąg, Instytutu Badań i Analiz Finansowych Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie:

“Projekt ustawy odnosi się głównie do sposobu organizacji krajowego otoczenia instytucjonalnego badania gospodarstw - wszystkie kluczowe przepisy są zawarte w prawodawstwie unijnym. Podobnie jak w FADN (który nowe badanie zastąpi), organizacją wiodącą będzie IERIGZ - bez problemów radzili sobie z badaniami FADN. Bezpośrednio wszystko ma być realizowane przez wojewódzkie ODR lub podwykonawców IERIGZ.

To co najważniejsze w załączonym projekcie to artykuły 17 i 18. Artykuł 17 mówi o tym, że badanie jest dobrowolne - w odróżnieniu od niektórych badań statystycznych realizowanych przez GUS, gospodarstwo może nie zgodzić się na udział w badaniu. Udział w badaniu jest wynagradzany w wysokości około 500 zł., więc można się spodziewać znaczącej liczby odmów.

Mieliśmy w przeszłości zastrzeżenia do sposobu funkcjonowania FADN (szczególnie w Polsce, ze względu na strukturę agrarną) w odniesieniu do pola obserwacji i wielkości próby - nowa ustawa niczego faktycznie nie zmienia. Wielkość ekonomiczna pola obserwacji jest definiowana na poziomie UE, więc duża część naszych gospodarstw (gospodarstw lub pseudo-gospodarstw) jest poza polem obserwacji.

Nowa ustawa niczego faktycznie nie zmienia, oprócz dopasowania badania krajowego do unijnego.”

Podsumowanie

Osoby konsumenckie, rolnicy i rolniczki i społeczeństwo zasługują na sprawiedliwą transformację systemu żywności i rolnictwa. Wyzwania klimatyczne i środowiskowe nie są kwestią przyszłości, zmiany klimatu już dzisiaj w sposób znaczący wpływają na bezpieczeństwo żywnościowe. Ponieważ rolnictwo z jednej strony jest na froncie wpływu i konsekwencji zmian klimatycznych, z drugiej zaś jest sektorem, który poprzez negatywny wpływ (emisje, zanieczyszczenia, uprawy roślin paszowych, nieefektywne wykorzystanie zasobów, spadek bioróżnorodności, wylesianie) nasila zmiany klimatu i degradację środowiska, musi być przedmiotem bardzo dobrze zaplanowanych polityk publicznych i transformacji, która nie pominie żadnej z grup, w szczególności osób konsumenckich i społeczeństwa. Projekt ustawy w obecnym kształcie nie będzie mieć znaczącego wpływu na jakość danych, które mogą służyć projektowaniu polityk publicznych.